

EKONOMIUTSKOTTETS UTLÅTANDE 7/2010 rd

Regeringens proposition om en andra tilläggs- budget för 2010

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 4 maj 2010 regeringens proposition om en andra tilläggsbudget för 2010 till finansutskottet för beredning och bestämde samtidigt att ekonomiutskottet ska lämna utlåtande i saken till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- understatssekreterare Martti Hetemäki och lagstiftningsråd Seppo Tanninen, finansministeriet
- avdelningschef Tuomas Saarenheimo, Finlands Bank
- direktör Jaakko Kiander, Löntagarnas forskningsinstitut
- forskningshandledare Niku Määttänen, Näringslivets Forskningsinstitut ETLA

- chefsanalytiker Sampo Alhonsuo, Finansinspektionen
- finansdirektör Mika Tasa, Statskontoret
- verkställande direktör Timo Löyttyniemi, Statens Pensionsfond
- placeringsdirektör Ari Huotari, Kommunernas pensionsförsäkring
- verkställande direktör Heikki Niemeläinen, Kommunernas garanticentral
- vice verkställande direktör Timo Ritakallio, Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Ilmarinen
- direktör Reijo Vanne, Arbetspensionsförsäkrarna TELARf
- direktör Esko Antola, Centrum Balticum
- professor Bengt Holmström
- ekonomie magister Kaarlo Jännäri.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Ekonomiutskottet föreslår att förslaget om en andra tilläggsbudget för 2010 godkänns enligt propositionen.

Läget på marknaden

Det ekonomiska läget i Grekland har försämrats mycket snabbt och landets möjligheter att få utländska lån till ett rimligt pris är uttömda. I slutet av 2009 var statsskulden cirka 300 miljarder euro (andel skuld av bnp 115,1 %). Räntorna på lånen har stigit snabbt ända sedan i december 2009. Då var räntan på tvååriga referenslån under 2 procent, och den 7 maj var den uppe i cirka 18 procent. Också priset på kreditrisken (CDS-spread) steg kraftigt i början av maj.

Den ekonomiska krisen i Grekland visar redan nu tecken på att sprida sig. Räntorna på sta-

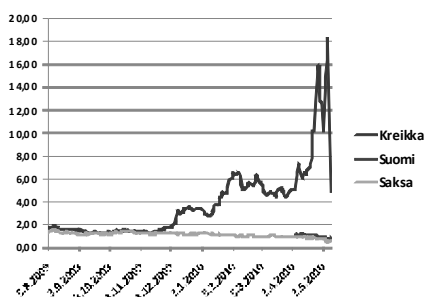
liga lånepapper har stigit trots att räntenivån fortfarande är relativt låg jämfört med läget i Grekland. Efter att problemen tillspetsades i Grekland sjönk eurokursen med sjunkande aktiekurser i hela EU som följd. Frankrikes och Tysklands beslut att godta Greklandspaketet lugnade inte marknaden och därför kom finans-

ministrarna i EU den 9 maj 2010 överens om att inrätta en stabiliseringsfond på 750 miljarder euro (inkl. IMF:s andel). Marknaden har reagerat positivt på nyheten. Figurerna visar hur den har påverkats. Senare ska frågan behandlas av parlamenten.

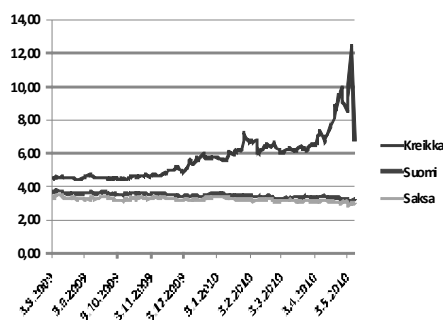
Räntorna på grekiska statens lån föll kraftigt den 10 maj

Räntan på statens tvååriga referenslån 3.8.2009 – 10.5.2010, %

Räntan på statens tioåriga referenslån 3.8.2009 – 10.5.2010, %

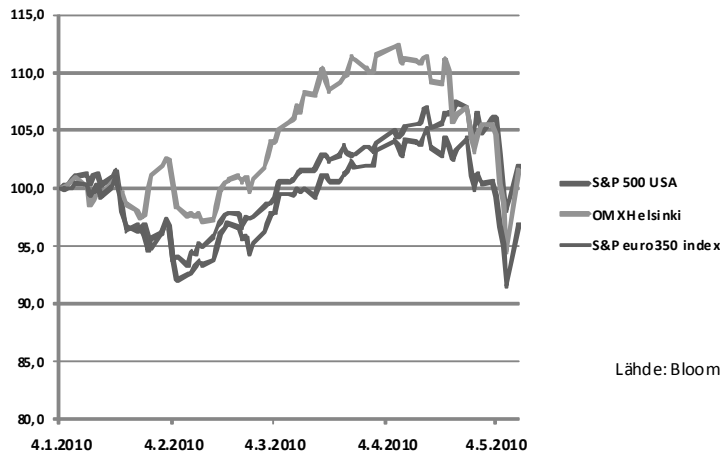

Lähde: Bloomberg

Aktiekurserna: kraftig uppgång 10.5.2010

Pörssikurssit 4.1.2010=100, Yhdysvallat, Eurooppa ja Suomi, viimeinen havainto 10.5.2010, S&P 500 USA on futuuriarvo

Lähde: Bloomberg

Finanssivalvonta | Finanssinspektionen | Financial Supervisory Authority

10.5.2010

3

Experter hävdar att symptomen på marknaden i hög grad liknar dem som signalerade början på den nyss genomlevda finanskrisen. Men konsekvenserna av en eventuellt utvidgad kris beräknas vara betydligt allvarligare, inte minst för att ekonomierna till följd av de massiva stimulansinsatserna helt nyligen och de svaga tecknen på en ekonomisk återhämtning inte har tillräckligt med patroner för nya stimulansåtgärder. Det som gör situationen mer problematisk än tidigare är att osäkerheten nu beror på de statliga lånepapperen, som man vant sig vid att hålla för de allra säkraste placeringsobjekten. Om krisen sprider sig, resulterar det ytterst sannolikt i en ny bankkras och stora ekonomiska svårigheter. Konsekvenserna bedöms som mer omfattande än efter finanskrisen. De var då större än i genomsnitt för Finland, och vår bnp sjönk med inemot 8 procent på grund av krisen.

De finländska placeringarna i Grekland är moderata jämfört med de totala placeringarna.

Finansinspektionen uppger att de totala placeringarna ligger kring 1,8 miljarder euro. Finländska bankers andel är omkring 0,4 miljarder och försäkringsbolags (inkl. Statens pensionsfond och kommunernas pensionsförsäkring) omkring 1,4 miljarder euro. I jämförelse med bank- och försäkringssektorns totala placeringar utgör placeringarna i Grekland under en procent.

Överenskomna åtgärder

Operationen för att rädda Grekland har utöver lån från euroområdet och Internationella valutafonden (IMF) fått betydande uppbackning från Europeiska centralbanken (ECP) i och med att banken den 3 maj 2010 gick ut med ett meddelande om att den avstår från kreditvärdering av säkerhetsvärdet på grekiska statens skuldpapper. Tillvägagångssättet betyder att euroländerna också deltar i hanteringen av den grekiska krisen. ECP meddelade den 9 maj att banken också börjar köpa upp staternas lånepapper.

Greklands parlament gjorde den 6 maj 2010 ett åtagande om nedkränningar för totalt 30 mil-

jarder euro. Staten söker extra inkomster framför allt genom att dra åt beskattningen och genom att skära i löner och pensioner. De tilltänkta åtgärderna, som omspannar tre år, är synnerligen krävande. Det ska vidtas såväl finans-, finansierings- som strukturpolitiska åtgärder. De räcker emellertid inte till i sig, utan det måste till mer djupgående strukturella förändringar i den grekiska ekonomin. För att råda bot på den svarta sektorn och korruptionen krävs det stora omställningar både i offentlig och privat sektor. Att grekiska staten bedriver affärsverksamhet i stor skala ses också som ett strukturellt problem som snedvrider marknaden. Man har ansett att Grekland bör inskränka sin verksamhet till uppdrag som hör till en välfärdsstat.

IMF:s lånebidrag till Grekland (30 miljarder euro) är betydande. Lånet är nästan dubbelt så stort som IMF:s tidigare beviljade krediter om man ställer det i relation till samhälls ekonomin. Precis som vid andra utlåningsprojekt har IMF gjort en skuldtålighetsanalys av Grekland och skulle knappast gå med i projektet, om den inte ansåg att Grekland med stor sannolikhet sköter sin skuld. Erfarenheterna av liknande IMF-projekt för att bryta den nedåtgående ekonomiska spiralen och hindra att effekterna sprids till andra länder har på senare tid varit positiva (Lettland, Island, Ungern och Rumänien). Finland har bidragit till lån till Island och Lettland med 320 miljoner euro var.

Ekonomiutskottets synpunkter

Ekonomiutskottet konstaterar att det rådande läget ställer marknadens stabilitet på spel i hela det ekonomiska området och kan, om det sprider sig, leda till en oförutsebar och synnerligen svårhanterlig ekonomisk situation. Det måste till skyndsamma åtgärder, för en del av Greklands lån (ca 11 miljarder euro) förfaller redan den 19 maj 2010 och dem klarar landet inte av. Om det inte går att få fram medel till dess, försätts Grekland i likvidation och tvingas börja reglera sina lån. Det skulle öka osäkerheten på marknaden och ytterst sannolikt resultera i betydande likviditetsproblem.

Med lånen försöker man inte rädda vare sig Grekland eller de banker som stått för lånen till Grekland, utan stabiliteten på finansmarknaden. EU-finansministrarnas beslut den 9 maj visar att man inte tror sig åstadkomma stabilitet bara genom att bevilja Grekland lån. Men de föreslagna insatserna ger lite respit i ett läge som snabbt kan krisa till sig och den kan användas för att sätta i gång nödvändiga extra åtgärder.

Utskottet anser att det på grund av det övergripande läget är nödvändigt att bevilja Grekland ett lån på totalt 110 miljarder euro. Samma slutsats drar alla sakkunniga som hörts i utskottet. Man måste skyndsamt hindra att situationen eskalerar utom all kontroll. Finlands lånebidrag kommer uppskattningsvis att vara 1,5 miljarder euro. Enligt uppgift från Statskontoret är intresset för finska statens lånepapper mycket stort och vi har just nu inga problem med att ta upp mer lån.

Utskottet vill ändå framhålla att man bör hålla hårt på överenskomna lånevillkor. Det bör ställas som villkor för den kvartalsvis periodiserade finansieringen att Grekland genomför överenskomna åtgärder i rätt tid. Det måste ställas stränga villkor för lånen, inte bara för att marknaden ska stabiliseras utan också för att det ska tjäna som en signal till andra djupt skuldsatta euroländer. Man bör inte läsa in någon automatik i lånen. Det beslut som nu ska tas bör snarare ge en tydlig signal om att djupt skuldsatta länder snabbt bör vidta frivilliga nationella åtgärder för att sanera sin ekonomi.

För det nu aktuella lånet krävs det inga säkerheter. Argumentet är att det är normal praxis när det gäller statliga lån. Sakkunniga anser att det inte i sig finns något juridiskt hinder för att kräva en reell säkerhet för de nya stödlånen. Som säkerhet kunde Grekland ställa statlig egendom i andra sektorer än sådana som hör till välfärdsstaten. Utskottet menar att man också bör se på det här alternativet i fortsättningen.

Den grundläggande orsaken till Greklands problem är en slapp ekonomisk politik och finanspolitik. Också på EU-nivå har man sett att problemen stockat sig, men ingen har ingripit i dem på något meningsfullt sätt, dels redan för att

den nuvarande lagstiftningen inte ger tillräckligt effektiva verktyg för det. Det uppkomna läget bevisar att Europeiska ekonomiska och monetära unionen (EMU) fungerar bristfälligt. Den ekonomiska unionen tvingas nu till åtgärder, genom en kris. Utskottet inskräpper att den ekonomiska och monetära unionen inte kan fungera utan säkerhet om att åtgärderna genomförs effektivt enligt det ekonomiska stabilitetsavtalet. Nuvarande praxis har visat att det inte räcker med uppmaningar, utan att de måste förstärkas med sanktioner. Insatserna kan också komma att kräva ändringar i det konstitutionella fördraget.

Den globala marknaden befinner sig i en stark brytningsperiod som inte utvecklas på ett kontrollerat sätt. Det krävs ett brett mellanstatligt samarbete i stil med samarbetet under finanskrisen som fick sin början i USA. Det krävs också

att marknadsaktörerna tar sitt ansvar. Tyska och franska banker, som har de största kreditriskerna i Grekland (ca 30 respektive 50 miljarder euro) står i begrepp att gå med i stödinsatserna genom att åta sig att behålla nivån på sina fordringar på Grekland oförändrade. De tyska bankerna deltar också i tilläggsutlåningen, visserligen åtminstone delvis med stöd av statsborgen från tyska staten. I anknytning till marknadsaktörernas ansvar behöver det också klarläggas vilken effekt till exempel en skatt på förmögenhetsöverlåtelser skulle ha för marknaden.

Utlåtande

Ekonomiutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 11 maj 2010

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jouko Skinnari /sd
vordf. Antti Rantakangas /cent
medl. Harri Jaskari /saml
Matti Kangas /vänst
Toimi Kankaanniemi /kd
Miapetra Kumpula-Natri /sd (delvis)
Jouko Laxell /saml
Eero Lehti /saml (delvis)
Päivi Lipponen /sd (delvis)

Marjo Matikainen-Kallström /saml
Petteri Orpo /saml (delvis)
Sirpa Paatero /sd (delvis)
Oras Tynkkynen /gröna (delvis)
Markku Uusipaavalniemi /cent
ers. Klaus Pentti /cent
Janne Seurujärvi /cent
Anne-Mari Virolainen /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Tuula Kulovesi.

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

SDP har och är fortfarande en aktiv kraft som utvecklar Europeiska unionen, EMU och eurosyste- met. Därför är vi allvarligt oroade för det läge som uppkommit på grund av krisen i Grekland. Krisen måste alltså lösas snabbt. På så sätt kan vi trygga den ekonomiska tillväxten, sysselsätt- ningen och välbefindandet i Finland och EU, likaså eurosyste- met.

Euron har varit till stor nytta för Finland. Trots kursfluktuationerna har den stabiliserat vår ekonomi, hjälpt upp sysselsättningen och be- tydligt bättre än tidigare system garanterat en låg räntenivå.

Kreditkrisen i Grekland skulle ha lösts på ett sätt som inte belönar en oansvarig ekonomisk politik och kreditgivning. De villkor som Fin- land och resten av EU har förhandlat fram är inte de rätta. Därför föreslog vi socialdemokrater för- handlingar för att få fram en bättre lösning på lä- get. Men regeringen gick inte med på att föra en dialog med SDP för att vi eventuellt hade kunnat lägga över en del av bördan på finansinstituten som är de som i första hand kommer i fråga. Dä- remot lyckades Tyskland och Frankrike uppnå enighet och där kommer bankerna att axla en del av bördan.

Grekland försummade både statistiken och kontrollen

Grekland tummade på sin statistik och kunde därför dölja hur det var ställt med ekonomin. I kölvattnet av den finanskris som startade i USA blev läget i Grekland ohållbart. Underskottet i de offentliga finanserna ökade explosionsartat och Grekland förfalskade sina siffror för att hemlig- hålla läget för resten av euroländerna. Och först kring årsskiftet klarnade det faktiska läget i den grekiska samhällsekonomin. Dessutom medver- kade kreditvärderingsinstituten på den interna- tionella finansmarknaden, företrädesvis ameri- kanska institut, till att problemen ställdes på sin

spets. Om kreditvärderingsinstituten handlade rätt och med framgång, kunde de jämna ut kon- junkturväxlingarna och problemen på finans- marknaden. Men de bedömde de första riskerna alltför lågt och vaknade upp till verkligheten alltför sent.

Dessutom utnyttjade de internationella ban- kerna och finansinstituten den grekiska krisen för att själva häva in extra vinster. Sedan trädde spekulanterna in på scenen. En annan bidragan- de orsak var att likviditeten på finansmarknaden var god.

Det finländska lånet räddar banker och fi- nansinstitut som gett Grekland lån

På 1990-talet måste vi finländare och företagarna i detta land vara med och rädda landet ur en bankkris och genomleva en massarbetslöshet med allt vad det innebär. De minskade inkomsterna, de nya avgifterna, konkurserna och mass- arbetslösheten från den tiden sätter fortfarande sina spår i det finländska samhället. Finland har hörsammat besluten från Europeiska unionen, Europeiska centralbanken och eurogruppen. Därför kräver finländarna nu att också andra, bland annat Grekland, ska vara noga med att håll- la sig till beslut och regler.

Krediterna från euroländerna och Finland borde ha varit prioriterade skulder. Då hade man vid en eventuell skuldsanering av Grekland för- säkrat sig om att krediterna från euroländerna och Finland betalas först precis som krediterna från IMF. Precis som krediterna från de övriga euroländerna jämföras de finländska krediterna i kreditprioriteringen med lån från andra lånegi- vare. Det vill säga att lånen betalas i den takt som Grekland har råd med.

Finlands andel av krediten, 1,6 miljarder eu- ro, innehåller inga restriktioner. Så om ett enda euroland drar sig ur låneregleringen, delas lånet upp mellan de övriga länderna. I värsta fall kom- mer Finlands andel av lånet att växa om krisen breder ut sig.

Stödpaketet till Grekland saknar säkerheter för stater som eventuellt ger nya lån, stater som Finland. Om Grekland alltså inte kan betala tillbaka sin skuld på 1,6 miljarder euro till Finland, bör den grekiska statens egendom vara pantsatt som säkerhet för lånet från Finland och senare kunna realiserats.

Det hade varit viktigt att få alla 27 EU-länder med på noterna. Bland annat brittiska banker har satsat över 10 miljarder euro i Grekland och svenska banker lika mycket som finländska banker. Men då de inte ingår i euroområdet behöver de inte alls ge bidrag till stödpaketet. Det är med andra ord de finländska skattebetalarna som ska stötta alla banker i EU, när i elva icke-euroländer och deras banker höstar in storkovan.

Hela risken vältras över på skattebetalarna i Finland

De tyska bankerna och den tyska regeringen har kommit överens om att bankerna ska stå för en

del av tyska statens lån till Grekland. De tyska bankerna åtar sig att inte minska sina lån till Grekland under den tid stödpaketet gäller. Också Frankrike har gått in för liknande lösningar. Men i Finland har regeringen Vanhanen inte velat förhandla och gå in för ett likadant beslut för att lätta på skattebetalarnas ansvar.

Det behövs en bankskatt och en transaktionskatt på den internationella finansmarknaden för att finansiera bankkriser och få finanssektorn att ta större ansvar. Då kunde man samla in medel till finansinspektionerna i EU och euroländerna som buffert för nya liknande kriser i framtiden.

Ståndpunkt

Vi föreslår

att regeringens förslag förkastas.

Helsingfors den 11 maj 2010

Jouko Skinnari /sd
Miapetra Kumpula-Natri /sd

Päivi Lipponen /sd
Sirpa Paatero /sd

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

Propositionen om en nadra tilläggsbudget för 2010 innehåller ett lån på 1,6 miljarder euro till grekiska staten utan säkerheter. På så sätt vill regeringen rädda de som gett Grekland lån. Men lånen är förknippade med stor osäkerhet. Ett av lånevillkoren är att Grekland måste genomgå en exceptionellt tuff ekonomisk reform. Det betyder att Grekland måste skära radikalt i sina utgifter och strama åt skatterna. Åtgärderna leder utan tvivel till stor arbetslöshet och fattigdom med allvarliga sociala problem som följd. När köpkraften minskar, minskar också skatteinkomsterna, medan de offentliga utgifterna stiger. I den mycket stora tjänstesektorn kommer den svarta ekonomin snarare att frodas än att tyna bort eftersom den har sitt ursprung långt tillbaka i tiden och den nya situationen ytterligare minskar lusten att betala skatt. Underskottet i statsekonomin hotar att öka ytterligare. I lånefrågan har man inte gått tillräckligt på djupet med hur ett kraftigt skuldsatt Grekland med ett stort underskott i ekonomin ska klara av sina åtaganden.

Greklands totala skuld minskar inte av lånen. Och ansvaret för bara en del av lånen överförs på bankerna och andra finansiärer, bland annat på oss finländare. Räntenivån har inte sjunkit tillräckligt mycket i Grekland efter låneutfästelserna och landet kommer följaktligen inte att klara av sin stora skuldsättning med de här metoderna.

Europeiska rådet och Ekofinrådet, där Finland representeras av statsministern och finansministern, måste förhandla med finansiärerna om rimligare räntor och i förekommande fall om att delvis minska lånebeloppen. På så sätt kan de som finansierat Grekland delvis ställas till svars för de stora risklån som de gett. Det är minst sagt befogat att också finansiärerna är med och axlar bördan, som bland annat den tyska förbundskanslern har krävt.

EMU består av så vitt skilda länder att svårigheterna inte kan lösas på det här sättet. Det är ingen hållbar lösning att lyfta ett enskilt land ur

skuldsättningen med pengar från andra länder. Det har dessutom brustit i kontrollen av villkoren i EMU:s stabilitets- och tillväxtpakt. Att stödja internationella banker utan att kräva säkerhet är helt enkelt oacceptabelt.

Kraven på en finansinspektion i EU och långgående samordning av den ekonomiska politiken i medlemsstaterna leder till federalism, och det finns ingen anledning att tillåta det. Kring den frågan har det inte förts någon som helst debatt. Så det är dags att göra något för att få en ekonomisk och monetär politik som ser till Finlands intressen, och bara med länder som har förutsättningar för sådant samarbete.

Att döma av de expertyttranden som har getts om Greklandslånet vill experterna inte medge att euroområdet och Finland lever i en kreditbubbla och vad det kommer att innebära i framtiden.

Inte bara i USA utan också i Finland och i euroområdet ökade M3-pengarna och M3-lånen oroväckande mycket åren innan kreditbubblan i euroområdet nådde sin topp i slutet av 2008. I Finland ligger bubblan ungefär ett år efter genomsnittet i de övriga euroländerna.

Ekonomin i euroområdet katalyserades genom den ökande kreditgivningen de två sista åren före oktober 2008 med ungefär 2 000 miljarder euro på årsnivå. Samtidigt stampade ökningarna i löner och bnp på stället och var några procent om året. Det är alls ingen sund ekvation och vi kommer förr eller senare att uppleva en bubbla som liknar ett pyramidbedrägeri. Det säger något om hur stor bubblan kommer att vara, när 2 000 miljarder euro via krediten motsvarar värdet av oljeinköp för nästan tio år i euroområdet eller är ungefär tjugo gånger så stor som underskottet i handeln med Kina.

Försöken att strama åt den offentliga sektorn räddar inte ekonomin i euroområdet eller EU trots att det är de åtgärder som länderna nu måste ta till. Kreditbubblorna i Island, Lettland, Estland och Irland och några länder till visar vad

som förestår i hela euroområdet, om det som EU och euroområdet planerar också genomförs.

På Island minskade lönebeloppet med mer än 50 procent och i Lettland förutspås ett fall från toppen med cirka 40 procent, i Estland med 20 procent och på Irland med ungefär 10 procent. På Irland har statsskulden ökat från 25 till 64 procent på två år i relation till bnp.

Skuldbubblans väg är i princip enkel:

1. Man höjer ekonomin med alltför stora kreditbelopp. Då uppstår det förvirring i den totalekonomiska ekvationen.

2. När krediter når sin "absoluta kulmen" brakar köpkraften ihop med underskott och

skuldsättning i de offentliga finanserna som följd.

Om man i detta läge stramar åt ekonomin, uppstår deflation och ekonomin rasar ihop.

Regeringens förslag att ge lån till Republiken Grekland löser inga problem, utan krisen kommer att fortsätta och förvärras, och det ligger inte i finländarnas intresse.

Ståndpunkt

Vi föreslår

att regeringens förslag till en andra tilläggsbudget och lånet till Republiken Grekland förkastas.

Helsingfors den 11 maj 2010

Toimi Kankaanniemi /kd
Markku Uusipaavalniemi /cent
Matti Kangas /vänst